

zagonetka

aldo kliman

1.

Ako me pitaš što je ovo s nama, Baldo, ne mogu da ti odgovorim. Dugo sam već ubeden da mnogi misle kako smo pomahnitali. A možda je to samo pogrešan ulaz koji vodi u nepoznatu perionicu ili kuhinju za umobolne. Gledaš gde po buničima prskaju lizolom, a stotine ljudi čeka da se vakciniraju. Ama, nikad nisam umeo da tumačim takve znake. A pogledaj mog oca, pogledaj ga! Poznajem ga samo kao takvog: vidi se deo ruke koja pomera teško perde i polovina lica koje se probija kroz malu pukotinu. Oko mu je pokopljeno senkom. Ugao usana, kao da je zadržao nekakav govor. Ispod tanke kože mu ispalala jagodica. Postojano je samo čelo s prividom vetrine i gordosti. Nikada nije otvoren taj neveseli prozor, Baldo.

Zbog čega smo tako rastrojeni, izvan ikavkog jasnog smisla i pomisli, kao ispošćeni nivači koji ne znaju sopstvenu vrednost, šćučureni u ovoj neobjašnjivoj noći, strašno slepi i posuvračeni što nas tuče promaja? Ovde skriveni, Baldo, žmurnimo. Ovamo nam ruka, tamo noge, ovde glava, onde prsa. Nemaš prilike za zdravu procenu, niti za izbor. A ako samo nakratko istupiš iz ovog reda, ponovo samo nakratko nazad, na kraj. Zato čuti, zavuci se medju druge, ha, ha, ha, smeji mu se, ludom, što se obmanuo, što je istrcao iz reda na mokru vetrometinu da uhvati zaludnu sreću koja je ispalala iz nečijeg probušenog džepa. Ali, to si... pa, to si ti, Baldo! Gospo-bezvoljan kao osamućeno pseto. A zbog čega trčiš? I da li je to odista sreća s brojem koji dobića? Nije li to samo neka davno zagubljena poruka koja je baćena s visokog prozora, ili, pak, mig tvoje razdražljivosti, volja da se sprdaš s našom zgrčenošću, s našom stravičnom oduzetošću?

O, ipak je to samo krpica svetlosne pare, koja je otkinuta od nečijeg dragocenog spokojsstva...

2.

Kao dete grebao sam tanku skramu na oknima: dole su se gasile svetiljke i samo poneka užurbana, pogнутa senka škriputala je po snegu. U hodniku, na rasklimatanim drvenim stepenicama, tokom razgovora, kašljucali su neki zabrinuti starci. Kad sam stavio vatut u uši — tišina je zašutala. Izvadio sam je.

— Molim?! Ne čujem te! Ne, ništa se ne čuje, jedino što šušti!

Izvadio sam vatut... vatut!

3.

Igrajući karte, neko je izmešao godine. Na stolu, kao odgurnut žeton, ostao je neiskorišćeni datum na vrhu moje olovke. Zamislili se, Baldo, zamislili sebe kao rođenog kockara koji najednom ne zna da deli karte. Neko je izmešao godine. Eto, ulica br. 33 sa zaboravljenom cipelom u bašti, među neurednim cvećnjacima, ne spada u moj ži-

vot, a Andronikin topli osmej odnela je njena porodica u Ulan Bator, iako je prošlo mnogo, mnogo vremena otkako se ona upisala u deciji spomenar. Sad je šarena laža moj kustos, a ti si samo držak vojaka neke razbijene vojske koja je zalatala u bezizlaznoj močvari. Ovo stanje нико ne može da dovede u red, Baldo.

Napregnuto osluškujem: hoće li doći nekakav znak s maglom i snegom?...

4.

Dugo traje ova klonulost. I to je celo bogatstvo. Godinama vežbaš da je mislima uloviš, nervima napetim za svaki slučaj, uime bezimene čežnje. Oko krvari od dugog gledanja u izmišljenu svetlost, iza koje nema ničeg. Pomisli samo na neke nejasne svade bez ishoda; na gukanje s poznatom ženom u prljavom vozu koji kasni danima, mesecima, godinama, i niko ga više ne očekuje; na sankanje u teškom imenom koritu; na neostvaren pokušaj da začutiš, da se pomeriš, da nadreš dubok krtičnjak u komе se srećno gladuje... I svagda gotov za skok, svagda nežan kao divlja zver, osvežen gorkim pićem i dlanova punih tableta, zbuđen sramom, ostaćeš samo dosadan komandir u svojoj pospanoj straži.

A formula, kao dete u igni, trči oko tebe — a da je i ne primećuješ.

5.

Najzad možeš da sagledaš nepojmljivo čovekovo komesanje oko šupljeg stabla, u koje si se sklonio nakratko, i kroz čiju pukotinu, kao iz proročista, gledaš u mračnu istoriju ostrva koje se otkida od dna i koje će, najzad, sasvim da otplovi. Ovde, izakore, čuje se špat, stisnut strahom, da se sigurno približava ledeno doba. »Ali, pre njega će doći velika suša. Zar ne osećaš talantovu žed? Zar ti se ne draži grlo? Evo, i reke su tanje, korito im je sve manje, ribama pučaju mehuri. Ti imah mnogo lepih flašica, retorti, epruveta i pinceata... Možemo li da nekako spasemo svet?«

6.

Bilo je tako prirodno da se zaboravi ono što je nekad bilo. Koliko i da tražimo više od potrebe da se u nama sačuva njegovo ime, lik, ili bar samo neki njegov znak — ono ipak nepovratno iščeva u sećanjima. Jednostavno tone i ne može da mu prideš, da mu pružiš ruku, zato što vas zamotava isti plasti.

Ali, ti si bio nešto drugo, Baldo. Tvoj povratak je i posle mnogih godina ostao poseban motiv našeg života. U sumrácima, pored ognjišta, od ruke do ruke su se prenosile tvoje reči, kao drage stare, izgužvane fotografije, uprkos tebi prelistavane kao neочекivana pisma po kojima život dobija nove dimenzije. Ti si morao da se vratiš, opaljena lica, zreo, smirenog pogleda, peške, s rukama u džepovima, sa zadignutom kragnom na mantilu, stegnutih, čvrstih, odlučnih vilica, noću, možda oko ponoći, sam, tih, spokojan. Znam da sam čuo tvoje koračne na stepeništu i utišano zašašljavanje, zbog čega si ostavio devojku.

motujmoš 7.

Ne, ne. Gledaš kašo ništa ne možemo da zaokružimo. Sta da se sabere? Sve što sam dodirnuo, pretvara se u čvor. Ne uveravaj me da tako treba da bude. To nije haos koji ne može da se dovede u red. Ono se umnožava progresivno, kao u protozojskim deobama. Zar da se zađe ispod tereta? Sad si odgovorio »da«.

»Da.«

Nema veće sile za poređenja. Nešto mora da se ukrst, nešto mora da se preseče. U ovom redu, zimogrožljivom, glupavom, svakodnevnom, od pedlja do pedlja. Nismo rođeni za velike korake. Zato i želim tvoj rizik. Može biti da sreća zaista nosi broj. I ko zna da li će red nekad stići do nekakvog cilja. Ti, izvan njega, slepi za njega, potpuno mu tud, ti si u blizini svetog bunara. Imaći pravo na njegovo blago.

8.

Negda ti je bilo draga da govorиш kako bi krotio životinje. Terao si ih da skaču kroz vatrene obruce, stavljao glavu u njihove nenesate čeljusti, kamđizijama si ih terao da trče na tri noge. Svaka je imala svoj kavez, svoje hranilište i meso za svaki slučaj. Dolazeći nakon tebe, prolazile su mimo tvojih planova, neke su se onde i prevrtale, a potom su hitale da stignu druge. Uživao si da ih podredješ, da gospodariš nad njima, da im se inatiš, da ih grliš da ih odguruješ. Odista, umeo si da ih daruješ, majstorski zamotavaš u lepu hartiju, gladne i drske. Tragao si po njihovim rodoslovima, otkrivajući nevine, srodne, popravljane, kukavne, bogate — i onda su se apšminkovale pred tobom, kao pred svojom navikom koja ih čini ravnodušnim. Kroz twoju sobu su prolazile u kombinezonima ili, čak, bez gaća, bez srama i ograda, nadolazeći smirene po svojoj hibridnoj međuzavisnosti, zbog čega su te podjednako žezele i mrzele. Kao dački sunđer razmekšavao si njihov izgled. Učio si ih kako da te slušaju. Ali, onda su one bile samo deca. I ti si znao kako će da porastu, kako će ući u pubertet i zbog čega će, najzad, postati preosetljive na twoju tešku ruku.

A evo, sada, kada se to slučilo, ti si zbuđen preda mnom. Tebe čudi njihova neposlušnost. Tako si jedne uteara u kućicu, a drugi već trče pored tebe kao pilići preko seoskog dvorišta. Hajde, uhvatiti ih, kako se (gle!) onde dva druga preskaču, a jedan stoji na glavi. Ne pomaže ti nikakva molba da te razumeju. Najpre treba da ih očeliči život. Ne budi nestpljav. Ovako neukrotljivi, divljivi, nejasni, oni nose kolevku s mnogo pregrada. Zato i ne traži da te shvati (slučajni) sagovornik.

9.

Tako je i u nama. Nema te naredbe koja bi dovela u red naša osećanja. Ovo je obezglavljeni vojska. Svako nosi drugačiju uniformu, svako poseduje drugu tvrdavu, svako ima drukčije oružje i nova sredstva za mimikriju. Gamižu februarem u potrazi za skloništem. Neka ozebe drugi! Potrebno im je spolojsstvo, odmor, odmor! I svi misle isto. Svi su »za«, ali ne žele, ne, ne, nemaju namere da se čuju. Kron mirno oštiri svoje zube. On nosi beleg došaptavača u koga imam previše poverenja. Zato polako nestaju straše. Samo se još ovde-ponde čuje: Stoj! I ono je sve tiše, sve opreznije.

Preveo M. S. Volarević